

PSİKOLOGLAR VE DİN GÖRÜŞLERİ

ÖĞR. GÖR. AYSU GÜL ŞANLI

-
- **William James (1842-1910)**
 - **Sigmund Freud (1856-1939)**
 - **Alfred Adler (1870-1937)**
 - **Carl Gustav Jung (1875-1961)**
 - **Gordon Allport (1897- 1967)**
 - **Abraham Maslow (1908-1970)**
 - **Erik Erikson (1902-1970)**
 - **Erich Fromm (1900-1980)**
 - **Viktor Frankl (1905-1997)**
 - **James Fowler (1940-...)**
 - **Kenneth Pargament (1950-...)**

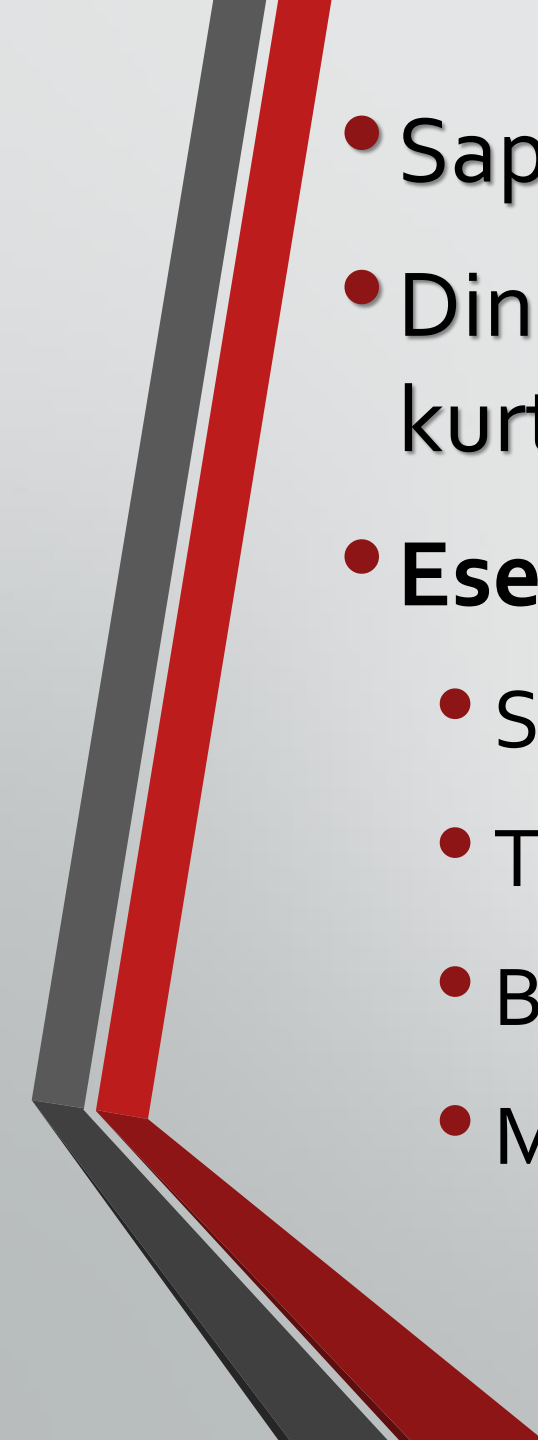
William James (1842-1910)

- Amerikan Psikolojisinin öncülerindendir **ve Din Psikolojisi'nin kurucusudur**
- Faydacı bir düşünceye sahiptir ve psikolojide **işlevselciliği** savunmuştur
- İnsan varoluşunu varoluşsal ve manevi olarak değerlendirmiştir
- Dini Tecrübenin Çeşitliliği isimli din psikolojisinin klasiği kitabını yazmıştır.
 - Kitabında insan zihni ve şuurunun fizyolojiye, anatomiye veya kimyaya indirgenemeyeceğini belirterek tıbbi materyalizme karşı çıkmıştır

- Dinin kökeniyle değil bireyin hayatına kattıkları ile ilgilenmiştir
- Dinin duyguların varlığı, Allah'ın varlığının işaretidir
- Din başka bir yapının yerini dolduramayacağı, **hayatımızın temel organıdır**
- «dini inançlar doğru oldukları için işe yaramazlar; işe yaradıkları için doğrudurlar
- Din psikolojisine olumsuz bakılan bir dönemde psikolojik yöntemleri kullanarak dini çalışmalara olan güveni artmıştır
- Dini; kurumsal ve bireysel şeklinde ikiye ayırmıştır. Görüşlerini daha çok bireysel din çerçevesinde ortaya koymuştur

Sigmund Freud (1856-1939)

- Psikanalizin kurucusu
- İnsan davranışlarının temeli geçmişte ve bilinçdışında/ serbest çağrışım ve rüya
- Saldırganlık-cinsellik dürtüleri kontrol altına alınmalı
- Zihin: bilin-bilinçöncesi-bilinçdışı
- Kişilik: İd-ego-süperego
- Psiko-seksüel gelişim dönemleri: Oral-Anal-Fallik-Gizil-Genital

-
- Saplantılı davranışlar ve din arasında benzerlik vardır
 - Din nevrozdur, insanlık bu hastalıktan bilimle kurtulacaktır
 - **Eserleri:**
 - Saplantılı davranışlar ve dini ritüeller,
 - Totem ve Tabu,
 - Bir yanılsamanın geleceği,
 - Musa ve Tektanrıcılık

• Freud'a göre dinin ilkel kaynakları;

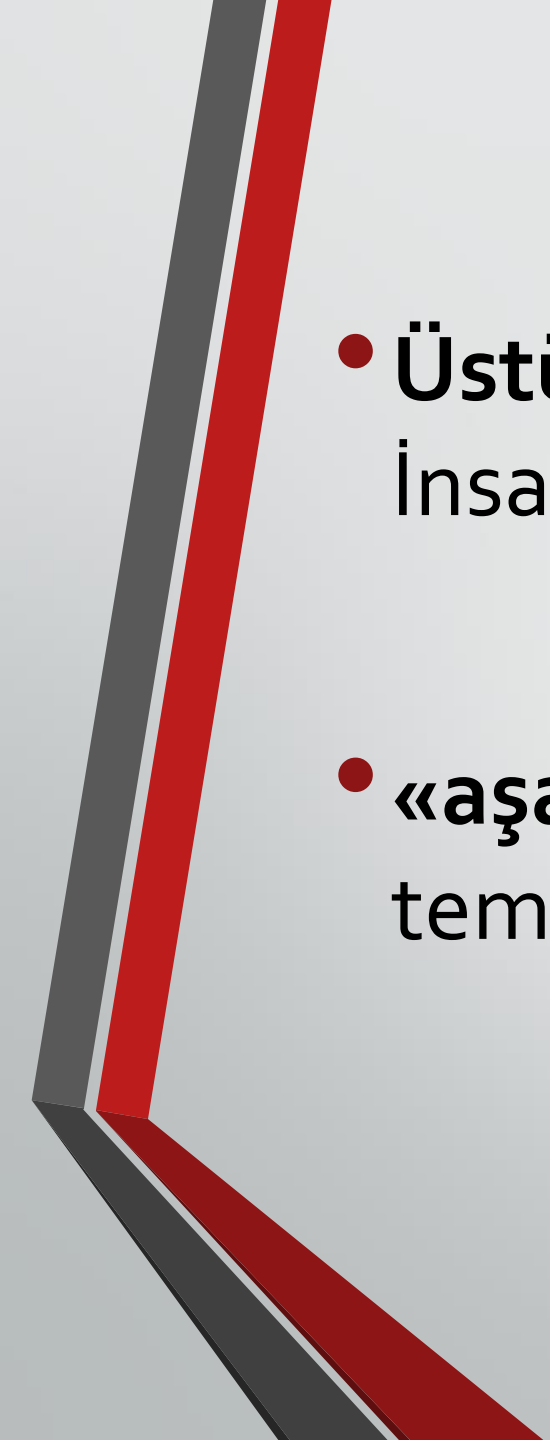
- İlkel kabilelerde her şeye sahip olan (mal, kadın, güç) babanın hakimiyetindeki çocuklar hem nefret ettikleri hem de ideal gördükleri babayı öldürürler.
- Pişmanlık duyarlar ve tekrar böyle bir şey olmasın diye katı kurallar koyarlar,
- Daha sonra kendisinden korkulan **bir hayvanı totem olarak belirleyerek babanın yerine koyarlar**
- Zamanla bu totem Tanrı'nın parçası haline gelir
- Freud'a göre ilkel kabile dinleri ile Hristiyanlık arasında paralellikler vardır
- Kabiledeki çocukların yaşadığı suçluluk, Hristiyanlıktaki «asli günah» inancı ile benzerdir

Freud din konusunda indirgemecidir ve farklı yorumlamalar yapmıştır;

- Obsesyon
- Bebeklik arzularının tatmini
- Yanılsama
- İnsanların ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan kurgu vb
 - Bilimin insanları dinden kurtaracağını vurgulamıştır.

Alfred Adler (1870-1937)

- Önceleri Freud'un düşüncelerini savunurken daha sonra ayrıldı. Bireysel Psikoloji isimli kendi sistemini kurdu.
- İnsan davranışlarında geçmiş kadar geleceğin, hedef ve motivasyonların da önemli olduğunu savunmuştur
- **İnsan kendi motivasyonlarının farkında olan bilinçli bir varlıktır.**
- Freud gibi Adler de **çocukluk döneminin önemini savunur.**
- Davranış ve kişilik biyolojik güçlerden çok **sosyal güçler** tarafından belirlenmektedir.

-
- **Üstünlük arzusu** herkes için temel bir güdüdür. İnsanlar bu üstünlük için hayat boyu çabalar
 - «**aşağılık duygusu**» davranışların ve gelişimin temelidir

**Eksiklik/aşağılık
duygusu**

**Mükemmel
varlık/Tanrı'ya
inanma**

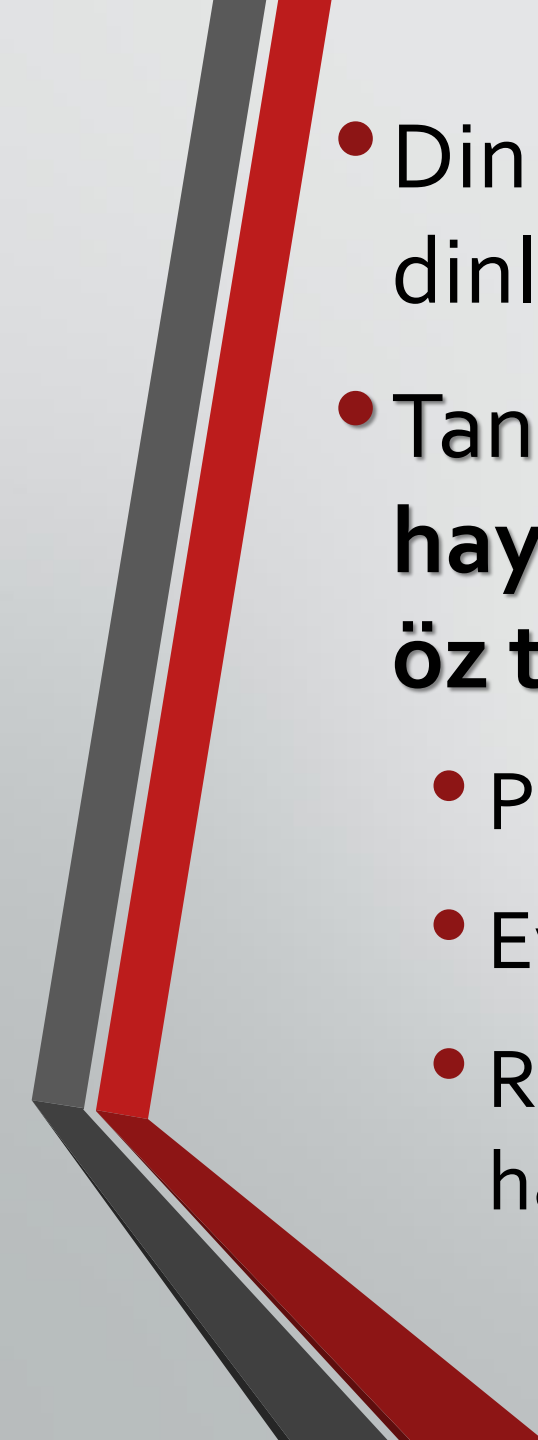
**Onun isteğiyle
mükemmel olma**

**Eksiklik/Aşağılık
duygusunu telafi
etme**

- **Birey mükemmel olan tanrının emriyle mükemmelliğe ulaşmaya çalışır**
- İnsan mükemmelliği yakalarsa Tanrı ile bir olur, eksiklik/aşağılık duygularını telafi eder
- Bireyin Tanrı hakkındaki fikri dünyayı nasıl gördüğünün de göstergesidir
- **Adler'e göre din iki sebepten önemlidir;**
 1. Tanrı'nın var olup olmaması açısından değil, motivasyon kaynağı olarak önemlidir
 2. Din güçlü bir sosyal destektir ve bizzat kendisi sosyal bir harekettir.

Carl Gustav Jung (1875-1961)

- Jung'a göre libido ruhsal enerjidir.
- Jung çalışmalarında olayları olduğu gibi tanımlayan **tasviri yöntemi** kullanmıştır.
- **Dindar insanın yaşadıklarını gözlemlemekle yetinmiştir**
- «Dinin inançların doğruluğu psikolojiktir, **İnançları** doğruluğu yanlışlığı açısından değil **işlevi açısından değerlendirmek gerekir**»

-
- Din konusunda tutarlı olmak adına Doğu ve Batı dinlerinde geçen kavramları incelemiştir
 - Tanrı konusundaki görüşünü **«bütün insanların, hayvanların, bitkilerin, kristallerin en içte taşıdıkları öz tanrıdır»** sözüyle ifade etmiştir.
 - Psikoloji ve Din,
 - Eyüp'e Cevap,
 - Ruhunu Arayan Modern İnsan isimli kitaplarında din hakkındaki olumlu görüşlerini ifade etmiştir.

- **Arketipleri** kişinin ruhsal yapısında **kalıtsal** olarak var olan **bilinç dışı ruhsal içerikler** ve organlar olarak kabul eder.
- **Bilinçdışı;**
 - kişisel bilinçdışı (hatırlanabilen) ve
 - kolektif bilinçdışı (arketipler ve mitolojik karakterler) şeklinde ikiye ayrılır.
- **Dinin temel yapıları kolektif bilinçdışında oluşur.**

- Hayatı iki döneme ayırır.
 - 35-40 yaşlarına kadarki dönem: İlk dönemde birey iş- eş gibi temel ihtiyaçlarını giderir.
 - 40 yaş sonrası dönem: İkinci dönemde ilgisini kendisine, iç dünyasına yöneltir. Dini değerleri, ideal erdemleri bu dönemde kazanır
- Din nevroz değil nevrozdan kurtaran bir olgudur.
- Din insan hayatına anlam ve yön kazandırır
- Modern dünyada anlam arayışına cevap verir
- Tanrı'yı kabul konusunda irade sahibi değilizdir. Kollektif bilinçdışı etkisiyle Tanrı'yı bulmak kaçınılmazdır.
- Tanrı'yı kabul insanın kaderdir.

Gordon Allport (1897- 1967)

- James ve Fromm gibi **hümanist bir yaklaşımı** benimser
- Her birey özgün bir kişiliğe sahiptir.
- Kişilikte bilinçaltından ziyade bireysel karakter daha önemlidir.
- Psikanalizin aksine **rasyonelliğe ve bilinçliliğe** vurgu yapar,
- **Kişilik karakter özellikleriyle belirir.**
 - **1. Baş Karakter:** kişiye hükmeden, şekillendiren. Özverili kişinin tamamen kendini hayır işlerine adanması.
 - **2. Merkezi Karakter:** kişi baş karakter oluşturamayabilir. Birkaç merkezi karakter edinir, dürüstlük, sosyal olma vb
 - **3. İkincil Karakter:** belirli durumlarda görülür. Spor yapmak, araba sürmek vb

- Aynı çevrede yaşayan iki kişi aynı tepkiyi göstermez
- Bireysel farklılıklara olan ilgisini din psikolojisine de taşımıştır.
- Din konusundaki görüşlerine Birey ve Dini (The Individual and His Religion) isimli kitabında yer verir.
- Psikanalizin din görüşünü eleştirir.
- Dinin ruh sağlığına önemli katkıları olduğunu belirtir.
- Din ve psikoloji farklı terminolojilere sahip olmasına rağmen zihinsel hastalıkların doğası ve tedavisi hakkında benzer görüşlere sahiptir
- İç kaynaklı (içselleştirilme) ve dış kaynaklı (yan fayda) şeklinde iki tür dini yönelim kabul eder.

Abraham Maslow (1908-1970)

- HÜmanist psikolojinin ve hayatının son döneminde savunduğu **benötesi (transpersonel)** psikolojinin kurucusu sayılır.
- İnsan temelde **iyi bir tabiata sahiptir ve potansiyelini geliştirebilir.**
- İhtiyaçlar hiyerarşisi, fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik, ait olma, statü kazanma, kendini gerçekleştirme

- O'na göre insan kendini gerçekleştirmenin de ötesine ulaşabilir. Bu düzende insan hayatın derin anlamını keşfeder.
- Kendini gerçekleştiren insanlar Tanrı'ya ister inansın ister inanmasın dindar insanlardır.
- Çünkü kendini gerçekleştirenlerin benimsedikleri değerler, dinlerin ideal olarak gösterdiği erdemlerdir
- Kendini gerçekleştirenleri Tanrı'nın yolundan yürüyenler olarak tanımlar

- Tanrı ve dini insanın biyolojik yapısıyla ilişkilendirir.
- Din insanın doğasında vardır ve doğaüstü bir anlam taşımaz. Tanrı'nın da aşkın bir boyutu yoktur
- Dinin ritüellerle sınırlandırılmasını onaylamadığı için kurumsal dine karşı çıkar ve bireysel bir dini savunur
- Protestan kilisesinde yaptığı konuşma;
 - *«Aşkınlık ve benötesi alan olmaksızın, sağlığımızı kaybederiz; saldırgan, nihilist, umutsuz ve duygusuz oluruz» (Maslow, 1968)*

Erik Erikson (1902-1970)

- Psikanalitik teoriyi savunmuştur.
- Kişilik gelişiminde çocukluk dönemi önemlidir. Kişilik gelişimi çocukluk döneminde başlar toplumsal şekillendirme ile ömür boyu devam eder.
- Epigenetik (aşamalı oluşum) olarak gelişen bir kişilik teorisi ortaya koymuştur.

- **8 evreli bir psiko-sosyal gelişim öngörmüştür. Bunlar**
 - **1. Temel güvene karşılık güvensizlik (0-1 yaş): dini inanç yoktur.**
Güvenin oluşmasında çocuğun ihtiyaçları karşılanmalı
 - **2. Özerkliğe karşı utanç (1-3 yaş): özgür iradenin gelişimi şekillenir,**
çocuğa dini baskı yapılmamalıdır
 - **3. Girişime karşı suçluluk (3-6 yaş): dini öğrenir ahlaki sorumluluk geliştirir**
 - **4. Çalışkanlığa üretkenliğe karşı aşağılık (6-12 yaş): soyut düşünme öğrenilir**
 - **5. Kimlik bütünlüğüne karşı karmaşa (12-18 yaş): kimliğini keşfetme ve kimlik krizinden kurtulmada din önemli bir rol oynar.**
 - **6. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık (18-26 yaş): dini gelişim olgunlaşır**
 - **7. Üretkenliğe karşı durgunluk (26-50 yaş): dini gelişim olgunlaşır**
 - **8. Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk (50 yaş üzeri): dini gelişim olgunlaşır**

-
- Din sağlıklı bir kişilik gelişimi için gereklidir.
 - Kimlik bunalımlarının aşılmasında dini kurumlar önemli rol oynar
 - Çocuk ebeveynle kurduğu güven ilişkisini Tanrı'ya yansıtır.

Erich Fromm (1900-1980)

- Yeni Freudyenlerdendir,
- İnsanın yalnız görünen davranışları değil, ruhsal dünyası da vardır.
- **İnsan doğuştan iyi veya kötü değildir.** Ancak iyilik ve kötülük yapma potansiyeli vardır.
- İnsanın varoluşunda «sahip olmak» ve «olmak» şeklinde iki temel yönelim vardır.
- **Sahip olmak:** bireyin tavrı elde etme, kontrol altında tutma biçimindedir. Hırs bunun doğal sonucudur.
- Örnek: Bu kişiler; para, mülk, bilgi ve insanı elde etmeye çalışırlar
- **Olmak:** Birey hiçbir şeyi elde etme ve kontrol etmek istemez. Her şeyi olduğu gibi kabul eder.
- Örnek: sevmek, paylaşmak ve verici olmak

- **Mutluluk ve iman kavramlarını bu iki yönelimle açıklar.**
Sahip olma yöneliminde mutluluk bencilliği, çalma ve öldürmeyi içerirken olma yöneliminde sevme paylaşma ve vermeyi kapsar.
- **Dinler insani gelişimi desteklemektedir.**
- «Din bir grup tarafından paylaşılan ve o grubun bireylerin kendilerini adayabilecekleri bir hedef ve onlara ortak davranış biçimi sunan düşünce sistemidir».

- **Dinler «hümaniter» ve «otoriter» olarak ikiye ayrılır.**
- **Otoriter dinde** kişi kendini Tanrı karşısında güçsüz hisseder. Bu tür dinler kişinin gelişimine engel olduğu için Fromm «gelişmemiş dinler» demektedir
- **Hümaniter din;** sevgiye, hakikate ve kendini gerçekleştirilmeye önem verir. Bu dinde kişi tanrıya atfedilen özelliklere sahip olabilir

Viktor Frankl (1905-1997)

- Anlam merkezli terapi olan **LOGOTERAPİ'nin** kurucusudur. Hayat her şeye rağmen yaşamaya değerdir
- Viyanalı bir Psikiyatrist: **Nazi toplama kampları**
- Modern insanın sorunu ile ilgilenir. O'na göre temel motiv anlam sistemidir. Hayat bütünüyle anlamlıdır, yaşanan acıların da bir anlamı vardır.
- **Anlam isteminin engellenmesi “varoluşsal boşluğa” götürür.**

- **İnsanın iyi bir tabiatı vardır.**
- İnsanın dini özgür iradeyle tercih hakkını savunur.
- Din hakkındaki görüşlerine Bilinçdışı Tanrı isimli kitabında yer verir.
- Gizli Tanrı-Biliçdışı Tanrı-Bilinçdışı Dindarlık kavır. Kullanır
- **Gizli Tanrı:** İnsan Tanrı'ya inansa da ulaşamaz.
 - Gizli Tanrı ile ilişki bilinçdışında gerçekleştiği için **Biliçdışı Tanrı** kavramını kullanmıştır.
 - Böyle bir inancın getirdiği dini yaşamı da **Bilinçdışı Dindarlık** olarak ifade etmiştir.
- Din insanlara eşsiz bir anlam duygusu verir.

James Fowler (1940-...)

- İnanç gelişim modeli oluşturmuştur
- **İnanç evrensel ve insani bir olgudur** ve inanç Hindu, Marksist, Hristiyan ve Müslüman herkes için geçerlidir.

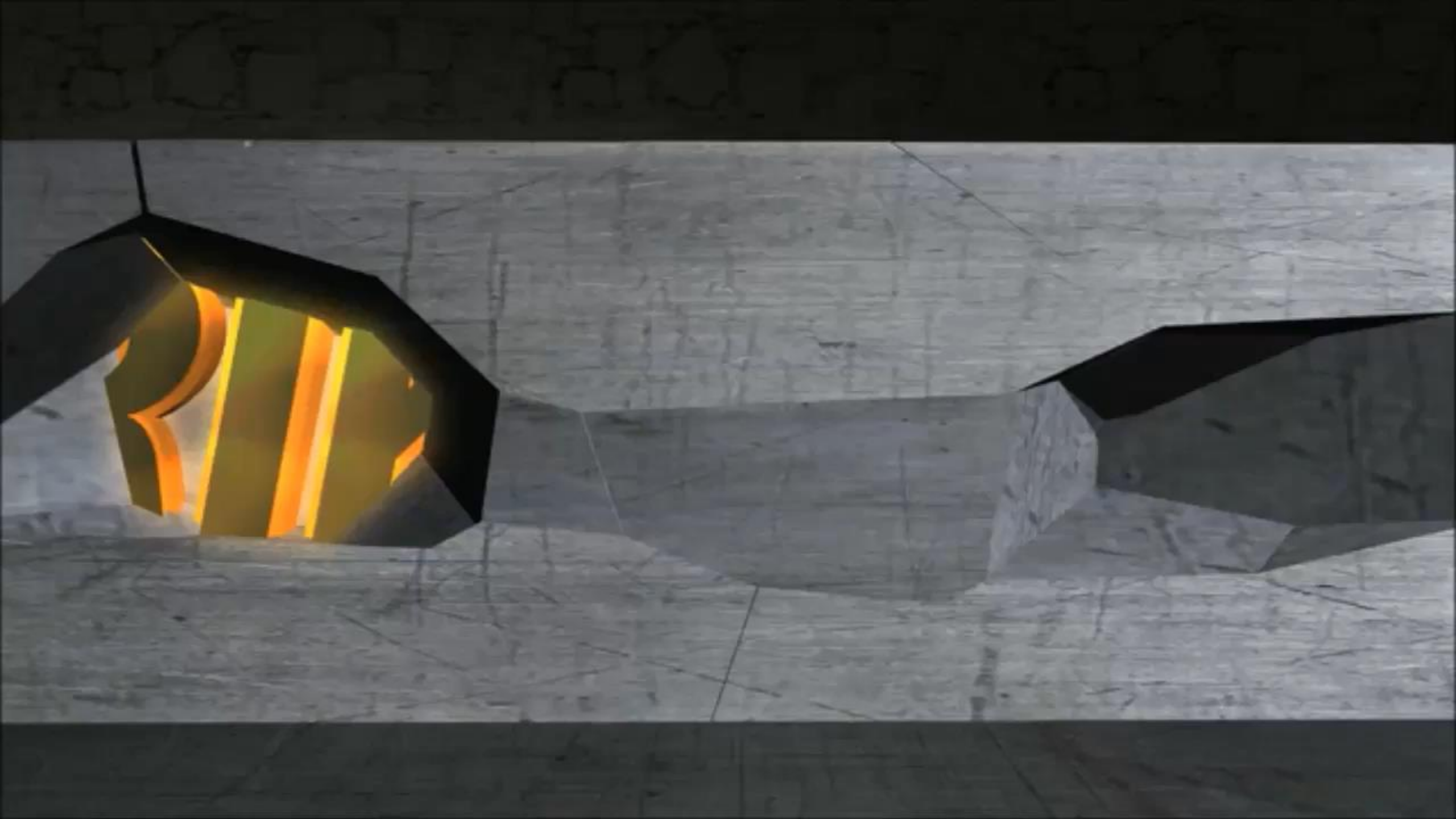
Yedi evreli “inanç gelişim modeli”

- 1. Temel inanç (0-2):** İmanın gelişiminin başlangıç evresidir. Güven duygusu ile şekillenir
- 2. Sezgisel Yansıtıcı İ. (2-6):** Tanrı’yı hissetmeye ve şekil vermeye çalışır. Ancak henüz bilişsel olarak hikayelerden ibarettir.
- 3. Mitsel- lafzî i. (6-12):** Çıkarıcı.
- 4. Geleneksel İ. (12-19):** Başkaları ne der.
- 5. Bireyleştirici- yansıtıcı İ. (25-39):** Kendi benliğine yönelir.
- 6. Birleştirici İ. (40-):** Göreceli gerçekler. Diğer toplumların da doğrularına kendini açar
- 7. Evrense İ. :** Evrensel bir misyon. Bu evreye gelmiş benlik, alışılmış savunma biçimlerinin ötesine geçer ve Tanrı’yı algılamada ve sevmeye belirli bir açıklık sergiler

Kenneth Pargament (1950-...)

- **Dinin ve maneviyatın bireyin ruh sağlığının korunması ve problemiyle başa çıkmadaki katkıları vardır.**
- Dinin sadece bir “doğal savunma” yönünün ötesinde bir anlam ve değerinin olduğunu savunur.
- Din
- “teselli sunma” ,
- “kontrol kazandırma” ,
- “anlam sağlama” ve
- “ilişki ağı kurarak sosyal destek sağlama”nın yanı sıra yeni anlamlar bulma ve hayatı dönüştürme işlv. sahiptir.

BANDICUT

Easy Video Cutter & Joiner

www.bandicam.com/bandicut